

LIETUVOS BANKO VALDYBAI

LIETUVOS BANKO PRIEŽIŪROS TARNYBAI

KREDITO UNIJŲ VEIKLOS MODELIO TOBULINIMO KRYPTYS

Bendra

„VILNIAUS KREDITO UNIJOS“ ir KREDITO UNIJOS „CENTRINĖ TAUPOMOJI KASA“

pozicija

2014-04-30, Vilnius

KREDITO UNIJŲ VEIKLOS MODELIO TOBULINIMO KRYPTYS

Mes, „Vilniaus kredito unija“ ir kredito unija „Centrinė taupomoji kasa“ turime vieną požiūrį į kredito unijų veiklos modelio tobulinimo kryptis. Mūsų vienijamų bendruomenių turtas sudaro daugiau kaip trečdajį nuo viso kredito unijų valdomo turto Vilniaus apskrityje. Mes, vykdydami stabilią, tvarią ir pelningą veiklą, siekiame darniai, atsakingai ir naudingai mūsų pajininkams atstovauti jų interesus šiandieninėje besikeičiančioje kredito unijų rinkoje.

Mūsų pastebėjimai:

1. Manome, kad kai kurie šiuo metu inicijuojami ir svarstomi teisės aktų pakeitimai yra nepalankūs kredito unijų plėtrai ir vystymuisi, prieštarauja pačiai kredito unijų idėjai ir veiklos modeliui. Teisės aktų pakeitimais siekiama priverstinai įpareigoti kredito unijas jungtis arba dalyvauti kryžminėse garantijose. Tuo tarpu mes pasisakome už naujų galimybių atvėrimą unijoms jungtis, naudoti savitarpio pagalbos instrumentus, paliekant neprievartinę apsisprendimo ir iniciatyvos galimybę kredito unijoms. Remiantis tuo, kad kredito unijose nėra vienvaldiško ir vienasmeniško sprendimų priėmimo, o kiekvieną uniją valdo nariai, kurie yra suinteresuoti tvaria, stabilia ir pelninga veikla, tik pačios unijos ir jų vienijamos bendruomenės gali priimti individualius sprendimus dėl kiekvienos kredito unijos atskirai. Galimybė grąžinti kredito unijų sektorių į centralizuotą, apribotos konkurencijos ir primenantį „sovietmečio kolūkio“ valdymo modelį neabejotinai apribos narių dalyvavimą kredito unijos veikloje bei svarbių veiklai sprendimų priėmimą, atsiras galimybės neatsakingai valdyti kredito unijų turtą, neprisiimant asmeninės atsakomybės.
2. Manome, kad šiuo metu kredito unijoms galiojantys Lietuvos Banko nustatyti riziką ribojančių normatyvų reikalavimai, reikalavimai vadovams, skolinimo apribojimus nustatantys reikalavimai, patvirtinti privalomųjų atsargų reikalavimai – pakankamai geras indikatorius, nurodantis kiekvienos kredito unijos veiklos patikimumą, valdymo struktūros veiklos ir kontrolės efektyvumą bei darbuotojų kvalifikaciją. Atsižvelgiant į tai, kad veiklos kontrolę vykdo ir valdymo organus skiria visuotinis narių susirinkimas ir kiekvienas narys savo turimu turtu (pajumi) kredito unijoje atsako už įstaigos veiklos rezultatus, tikslinga palikti kredito unijų jungimosi ar atskyrimo sprendimo teisę nariams. Apie galimybės kredito unijoms jungtis ir keisti teisinę formą sudarymą, pakeitus teisės aktus, pasisakė ir Europos Centrinis Bankas (ECB nuomonė CON/2013/63, 2013 08 19), tačiau nėra siūloma tai vykdyti tiesioginės ar netiesioginės prievartos būdu.
3. Mes nesutinkame su kintamos grąžos indėlio įvedimu teisės aktų projektuose pateikiamu būdu, kadangi jis visiškai išstums tradicinį kredito unijų produktą - terminuotus indėlius. Atkreipiame dėmesį, kad kredito unijose indėliai yra vienintelis lėšų, kurios yra skolinamos ir investuojamos į ES šalių narių VVP, pritraukimo šaltinis. Kredito unijos neturi galimybės skolintis iš motininių bankų ar gauti lėšų kitu būdu. Taip pat pažymime, kad, mokėdamos didesnes palūkanas nei komerciniai bankai, kredito unijos tiesiogiai dalinasi pelnu su savo nariais. Pajamas, gautas už paskolų ir VVP palūkanas kredito unijos atiduoda savo nariams palūkanų už terminuotus indėlius forma. Kintamos grąžos indėlio įvedimas neleis tinkamai planuoti kredito unijų finansinės veiklos rezultatų bei užtikrinti tinkamą santykį tarp indėlių ir paskolų palūkanų, siekiant išlaikyti ir užtikrinti veiklos stabilumą ir patikimumą.
4. Mes pritariame papildomų produktų įvedimui, jeigu jie atveria papildomas ir naudingas galimybes kredito unijų nariams ir didina konkurencinę aplinką.

5. Mes atkreipiame dėmesį į taikomą kredito unijų sektoriaus vertinimą, priežiūrą bei komunikaciją visuomenei, vertinant visas kredito unijas ir taikant tik blogos praktikos patirties suformuotą nuomonę ir kriterijus. Manome, kad kitų, jau neveikiančių, rinkos dalyvių padarytos nusikalstamos veiklos pasekmių neturėtų absorbuoti visa likusi skaidriai ir sąžiningai veikianti kredito unijų dalis. Gerai ir pelningai veikiančioms kredito unijoms neturi būti ribojamos galimybės toliau evoliucionuoti. Manome, kad pozityvi komunikacija apie kredito unijų veiklą ir teikiamas galimybes nariams taupyti ir skolintis, tinkamai vykdomą kredito unijų veiklos kontrolę bei gerus darbo rezultatus padidintų visuomenės pasitikėjimą kredito unijomis, skatintų bendruomeniškumą visuose regionuose. Stabiliai ir pelningai veiklą vykdančios kredito unijos būtų skatinamos paskui savo gerą pavyzdį pritraukti kuo didesnę skaičių kredito unijų.
6. Nesutinkame, kad LCKU siūlo pasirinkti tik pelningas, turinčias tvaraus kapitalo bazę kredito unijas ir toliau tik su jomis dalintis kryžminėmis garantijomis. Manome, kad LCKU jau dabar turi aiškius ir nedviprasmiškus įsipareigojimus savo unijoms narėms ir jau šiandien turi įsipareigojimus ir prievolę vienyti ir atsakyti už jas neišskiriant jų nei pagal kokius kriterijus. Įgyvendinus projektą dėl kryžminių garantijų siūloma apimtimi, tikėtinas dalies kredito unijų, ypač esančių provincijoje, veiklos nutraukimas, kas sukeltų neigiamas pasekmes socialinėje srityje, panaikintų galimybes finansuoti veiklą smulkiems ūkininkams ir smulkiam verslui, taip pat sukeltų reputacinę riziką visam kooperatyvų judėjimui.
7. Manome, kad stabiliai, ritmingai ir planingai dirbančios kredito unijos yra pajėgios toliau efektyviai valdyti bendruomenių patikėtą turtą, taikyti šiuolaikiškas ir novatoriškas rizikos, personalo, išlaidų ir IT valdymo sistemas. Manome, kad kredito unijos nariai sugebės pasirinkti naudingą kredito unijų bendruomenėms bendradarbiavimo, jungimosi ar vienijimosi juridinę ir praktinę formą.
8. Mes išreiškiame susirūpinimą dėl inicijuojamo, galimai priverstinio, dalyvavimo kryžminių garantijų suteikimo procese, taip pat kitokių likvidumo palaikymo rezervų ir stabilizacijos fondų sukūrimo vienos organizacijos iniciatyva, neprisiimant iniciatoriui tiesioginės atsakomybės už gaunamų garantijų ar fondo lėšų panaudojimą, jų efektyvumą ir, esant būtinumui, savitarpio pagalbos užtikrinimo. Manome, kad:
  - minimi įrankiai kredito unijų bendruomenei taps sunkia finansine našta, neužtikrinančia teisingos ir proporcinės naudos;
  - remiantis galiojančiais teisės aktų reikalavimais, atsižvelgiant į kredito unijos finansinius rodiklius, ir šiuo metu kredito unijos gali sudaryti tarpusavio finansines garantijas aiškiomis ir sąžiningomis sąlygomis (pvz.: mūsų atstovaujamos „Vilniaus kredito unija“ ir kredito unija „Centrinė taupomoji kasa“ yra finansiškai pajėgios sudaryti tarpusavio finansines garantijas).
  - minimi įrankiai padidins kredito unijų narių prisiimamą veiklos riziką, nes sudarys klaidingą opinią, kad, esant sunkiai kredito unijos padėčiai ir tinkamų finansinių rodiklių užtikrinimo būtinumui, nesunkiai bus gauta savitarpio pagalba garantijos metodu. Tai mažins kredito unijų narių savikontrolės ir disciplinos lygį, skatins nepakankamai griežtai ir konservatyviai įvertinti galimas veiklos rizikas.
9. Taip pat, teikiame atsakymus į klausimus, kuriuos Lietuvos bankas pateikė viešai diskusijai:

Klausimas K1: „Kodėl svarbu, kad Lietuvoje būtų būtent kooperatiniais pagrindais veikiančių kredito įstaigų? Koks jų vaidmuo Lietuvos finansų sistemoje, kuo jis išskirtinis?“

ATSAKYMAS: Manome, kad pagrindinės priežastys, kodėl Lietuvoje reikia plėtuoti kooperatiniais pagrindais veikiančias kredito įstaigas:

1. Pasaulyje ir ES sėkmingiausiai ekonomika klesti šalyse, kuriose yra ir kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos.
2. 2008 metais prasidėjusi Pasaulinė finansinė krizė parodė, kad kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos yra stabilesnės.
3. Kredito unijos yra bene vienintelės ir pagrindinės kredito įstaigos regionuose, kadangi bankai ir jų padaliniai traukiasi iš provincijos dėl žemo pelningumo.
4. Pagrindinis paskolų šaltinis žemės ūkio įmonėms bei labai mažų ir mažų įmonių finansavimo šaltinis yra kredito unijos, kurios veikia kooperacijos principu. Tai ypač išryškėjo krizės metais.

Klausimas K2: *Ar pritariate siūlymui, kad kredito unijos turėtų nedelsiant stiprinti kapitalą, didžiąją tvaraus kapitalo dalį kaupdamos iš uždirbto pelno?“*

ATSAKYMAS: *Taip, palaipsniui, diferencijuojant atskiroms kredito unijoms priklausomai nuo jų turimo tvaraus kapitalo.*

Manome kad, atskaitymai į privalomąjį rezervą arba atsargos kapitalą šiuo metu negali būti mažesni nei 20 proc. nuo pelno, galima jį padidinti iki 60 proc. nuo pelno. Procentas turėtų priklausyti nuo esančio tvaraus kapitalo dalies kredito unijoje.

Klausimas K3: Ar pritariate kintamosios grąžos indėlių koncepcijai?

ATSAKYMAS: **NEPRITARIAME**

Šiuo metu egzistuojančioje itin mažų palūkanų aplinkoje ir esant mažam kredito unijų pelningumui, siūlomos palūkanos *de facto* būtų nulinės. Akivaizdu, kad tai suvokdami, indėlininkai trauktųsi iš kredito unijų, o jos prarastų pagrindinį finansavimosi šaltinį.

Kita vertus, neatmetame galimybės, kad kintamos grąžos indėliai gali būti siūlomi kaip vienas iš daugelio investavimo produktų, tačiau kategoriškai nesutinkame su bet koku privalomu tokių indėlių įsigijimu nariui ar privalomomis tokių indėlių proporcijomis bendrame kredito unijos indėlių portfelyje.

Klausimas K4: *Kaip kitaip kredito unijos galėtų sukaupti pakankamą tvaraus, nuostolius leidžiančio padengti kapitalo atsargą?*

ATSAKYMAS: **Kapitalo formavimo šaltiniai gali būti:**

1. Iki 60 proc. pelno privalomai atskaitoma į rezervus;
2. Lėčiau amortizuojami su paskolomis susieti pajai;
3. Įvedami privilegijuoti pajai, už kuriuos būtų mokami fiksuoti dividendai, tačiau jie taip pat būtų negrąžintini, tik su perleidimo galimybe.

Klausimas K5: *Ar palaikote pasiūlymą didinti kredito unijų patiriamų palūkanų sąnaudų valdymo galimybes ir narių įsitraukimą į valdymą, subalansuojant kintamosios grąžos indėlių ir kitų finansavimosi priemonių santykį?*

ATSAKYMAS: **NEPALAIKOME**, nes tai klaidingas ir unijoms nuostolingas siūlymas. Manome, kad tai nebūtų efektyvi aktyvaus įsitraukimo į kredito unijų valdymą priemonė ir kad palūkanas valdo finansų rinka.

Klausimas K6: Gal matote kitų efektyvių priemonių, kaip sumažinti indėlių palūkanų našta kredito unijų veiklos pelningumui ir paskatinti narių įsitraukimą į unijos valdymą?

ATSAKYMAS: Viena iš efektyviausių priemonių būtų protinga kainodara, kurioje būtų derinamos indėlių, paskolų ir VVP palūkanos.

Pritariame šioms priemonėms:

- a) Labiau išnaudojamos kredito unijų veiklos viešinimo vietinėse bendruomenėse galimybės tam, kad bendruomenių nariai aiškiai suprastų kredito unijų naudą jų bendruomenei;
- b) Kredito unijų narių finansinis švietimas tam, kad kredito unijos nariai suprastų pagrindinius kredito unijos finansinius rodiklius ir galėtų efektyviai kontroliuoti kredito unijos veiklą;
- c) Labiau išnaudojamos išankstinio balsavimo galimybės;

Klausimas K7: Ar palaikote siūlymą kredito unijoms jungtis į kooperatinius bankus?

ATSAKYMAS: Tai turi vykti tik savanoriškumo principu, o ne prievartiniu būdu.

Teigiamai vertiname papildomai sudarant įstatymines priemones virsti į kooperatinius bankus, bet tik laisvanoriškumo principu. Tik pasiruošusios ir sukaupusios pakankamai tvaraus kapitalo turėtų galimybę savo bendruomenėm pasiūlyti kooperatinio banko idėją.

Klausimas K8: Ar pritariate nurodytam kooperatinio banko veiklos principui, užtikrinančiam visišką jo narių (kredito unijų) savitarpio finansinę atsakomybę?

ATSAKYMAS: Ne. Remtis tik šiuo principu nėra atsakinga. Reikia nuodugniai išanalizuoti visus teigiamus ir neigiamus aspektus.

Paskutiniųjų metų įvykiai parodė, kad nesuveikė LCKU priežiūrinis mechanizmas, nebuvo efektyvios tarpusavio pagalbos ir rizikos pasidalijimo. Praktika parodė, kad LCKU įstatymas paseno, verslo, kontrolės ir fondų funkcijų valdymas viename juridiniame asmenyje yra nepažangus.

Pritariame nuomonei, kad yra reikalingas kooperatinio banko įstatymas, kad Lietuvai reikia stipraus vietinio banko, kurio steigėjais turėtų būti savivaldybės, valstybės įmonės, FM, ŽŪM, ŪM. Visų KU suvaymas į kooperatinį banką – tai kredito unijų judėjimo sunaikinimas ir tai ne tik didžiulė istorinė klaida, bet ir milžiniška žala šaliai, jos ekonomikai, jos kultūrai, bei finansinio išsprūsimos vystymosi procesui. Taip pat būtina numatyti kredito unijos perėjimo į banką (akcinį, kooperatinį) tvarką.

Klausimas K9: Kokių matote kitų būdų, leidžiančių užtikrinti efektyvų į kooperatinius bankus nesijungiančių kredito unijų valdymą, stipresnę unijų tarpusavio pagalbą ir efektyvesnę rizikos pasidalijimą?

ATSAKYMAS: Per kredito unijų asociacijas. Be to, rizika reikia ne dalintis, o maksimaliai eliminuoti.

Manome, kad galimas unijų vienijimasis per skirtingas asociacijas į kurias jos vienytųsi siekti bendrą stabilumą ir tvarumą vienijančių tikslų. Labai svarbu, kad būtų suteikta daugiau galimybių pasirinkti pagal vertybinius valdymo kriterijus ar pagal priimtą kapitalo stiprumo lygį. Savanoriškai apsisijungusios kredito unijos turėtų motyvuotą pagrindą toliau stiprėti ir tenkinti narių geruosius lūkesčius.

Galimas paskirų kredito unijų stambėjimas savarankiško jungimosi būdu arba kooperatinė integracija.

Klausimas K10: Kokiomis priemonėmis galima sustiprinti kredito unijų valdymo ir vidaus kontrolės sistemą?

ATSAKYMAS: Vadovų ir darbuotojų profesionalumo lygio kėlimu. Didesnę dėmesį skirti jų apmokymams, veiklos ir strateginių planų sudarymui ir jų vykdymo kontrolei ir pan.

Manome, kad kredito unijoms jungiantis vertybiniu pagrindu atsiras geras pavyzdys rinkoje ir tai padės plisti geroms kooperavimosi tarp kredito unijų idėjoms. Taip pat per trišalius susitarimus (LBPT, KU, asociacija) dėl asociacijoms suteikiamų teisių vykdyti papildomą kontrolę kredito unijose, nesikišant į valdymą bei perkamų paslaugų kooperavimą.

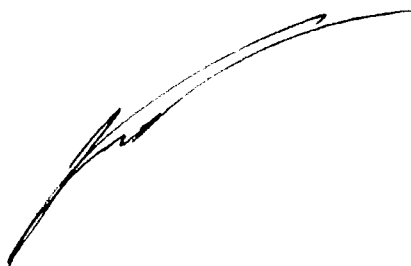
Pagarbiai,

Kredito unijos „Centrinė taupomoji kasa“
Valdybos pirmininkė

Aušra Staliulionytė

„Vilniaus kredito unijos“
Valdybos pirmininkas

Vaidas Gailys